

ні 8%, кількість туристських прибуттів до Китаю досягне до 2020 р. 137,1 млн [7].

Асоціація туризму АТР – РАТА – також прогнозує швидке зростання туризму в регіоні. За її даними, до 2010 р. прибуток країн АТР повинен досягнути \$4,6 трлн, а кількість туристів – 500 млн. Експерти стверджують, що держави АТР можуть розраховувати на зростання інтересу громадян Китаю та Східної Кореї до курортів регіону. Краще за все переваги від розширення туристичної індустрії позначатимуться на економіці Сінгапуру [9].

Література: 1. В 2007 р. мировой туризм вырос на 10% // <http://www.podrobnosti.ua/society/2008/01/31/493181.html>. 2. Глушко А. А. География туризма / А. А. Глушко, А. М. Сазыкин // http://window.edu.ru/Window-catalog/pdf2txt?p_id=18244&p_pade=3. 3. Туризм в Азиатско-Тихоокеанском регионе // <http://www.russoturismo.ru/asia/>. 4. Великий поход китайского туризма // Турбизнес. – 2005. – №1. – С. 40. 5. Хвилер Ян. Бизнес по-восточному // Турбизнес. – 2005. – №5. – С. 86. 6. Сазыкин А. Эти странные японцы // Турбизнес. – 2005. – №1. – С. 44. 7. Папирян Г. А. Международные экономические отношения: Экономика туризма // http://www.tourlib.columb.net/ua/Lib/Books_tourism/EkonTur1.html. 8. Глушко А. А. Уровень социально-экономического развития и туризм в странах АТР / А. А. Глушко, А. М. Сазыкин // http://www.dvgu.ru/meteo/geogr/recreation/public_3-05.htm. 9. Ежегодный форум в Пизе // http://eduvot-pusk.ru/?Regionalmznye_organizacii:Aziatsko-Tihookeanskaya%0AAturistskaya_associaciya

Стаття надійшла до редакції
14.11.2008 р.

УДК [339.13:368.03](477)

Баглюк Ю. Б.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ У ВЗАЄМОДІЇ ЗІ СВІТОВИМ

In the article features of the international insurance market functioning, a problem of structural development of the insurance market in Ukraine with accent on increase of a role of life insurance are considered; significant regional concentration of the insurance capital in Ukraine is revealed, ways of adaptation of the national insurance market to principles and standards of world insurance are formulated.

Порівняно з розвинутими країнами та деякими країнами Центральної і Східної Європи, страхові ринки яких формуються, відчувається відносно слабкий розвиток українського страхового ринку. Разом з тим функціонування українського страхування у діяльності світового страхового ринку слід розглядати, насамперед, у контексті сучасної присутності іноземної складової, а також вступу України до Світової організації торгівлі.

Оптимістичні перспективи страхових ринків, що розвиваються, залучають все більшу кількість іноземних інвесторів. Тут і у сфері страхування життя, і у сфері ризикового страхування темпи зростання значно вищі, ніж у країнах, де страхові ринки вже є сформованими. Однак, національні страхові компанії, що володіють достатнім капіталом і чіткою стратегією розвитку, складають реальну конкуренцію на внутрішніх ринках.

Проблемами розвитку та функціонування страхового ринку України, займалися В. Базилевич, С. Осадець [1], В. Федоренко [2]. І. Яковенко, іноземних страхових ринків: М. Кляпків [3], З. Кузьмюк, Н. Лутак, М. Перова, С. Пахомов, В. Шмелев, К. Турбіна.

Однак, залишаються недостатньо вивченими питання належного функціонування ринку страхових послуг України як складової частини світового страхового ринку, адаптації принципів ведення страхування на розвинутих ринках для підвищення якості

надання послуг страхування в Україні та рівня довіри населення до особистого страхування.

Метою даної роботи є виявлення тенденцій розвитку ринку страхових послуг України та аналіз його взаємодії зі світовим страховим ринком.

Традиційно як основні індикатори розвитку страхового сектору економіки використовуються такі показники, як частка страхування у ВВП, ступінь страхового покриття потенціальних ризиків, кількість договорів, розмір страхових премій і страхового відшкодування за видами страхування і на душу населення та ін.

У регіонах з розвинутою економікою відзначається стабільність у розвитку страхового ринку з незмінними позитивними темпами зростання і відносно стабільністю до різних криз, що відбуваються у світі. Страховий ринок країн Європи можна охарактеризувати як найбільш розвинутий і високотехнологічний, зі стабільними перспективами зростання. Він є не тільки світовим лідером за зборами страхової премії, але і характеризується збільшенням страхової премії на душу населення (табл. 1). Частка страхування у ВВП на рівні 8,3% свідчить про достатню високу роль страхування в економіці країн.

Таблиця 1

Географічний розподіл світового страхового ринку в 2006 р [4].

Країни	Обсяг страхових премій, млн дол. США	Страхові премії на одну особу, дол. США	Частка страхових премій у ВВП країн, %
Усього у світі	3 723 412	554,8	7,5
Північна Америка	1 258 301	3 804,0	8,7
Латинська Америка і Карибський басейн	71 428	126,7	2,4
Європа	1 484 881	1 745,7	8,3
Азія	800 819	205,0	6,6
Африка	49 667	53,6	4,8
Океанія	58 316	1 787,3	6,7

Ринок страхових послуг України знаходиться в умовах поступового інтегрування у світовий. Страховий ринок визнається найважливішим інструментом накопичення фінансового капіталу. Тому необхідним є розуміння його місця у структурі світового ринку. Страховий ринок визнається як сфера економічних відносин, у процесі яких формуються попит і пропозиція на страхові послуги та здійснюється акт їх купівлі-продажу [1].

Аналіз країн Східної Європи, до складу яких входить Україна, показує недостатній рівень розвитку українського страхування навіть серед пострадянських республік. Про це свідчить той факт, що у 2006 р. страхові ринки тільки двох країн – Росії і Польщі – у страховому ринку країн Східної Європи склали 77,7%. У той же час частка України дорівнювала лише 6,36% (рисунок).

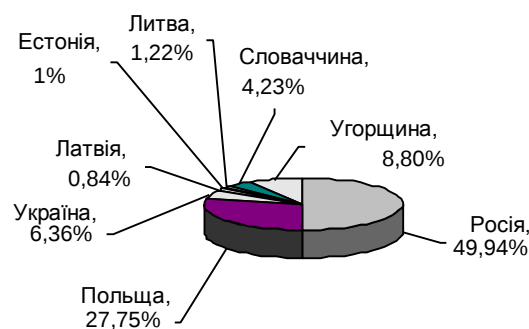

Рис. Структура ринку страхових послуг Східної Європи у 2006 р.

За результатами дослідження World Insurance in 2006, що було проведено швейцарською перестраховою компанією Swiss Re, рівень розвинутих країн для України залишається

дуже високим. Достатньо сказати, що у 2006 р. у Нідерландах страхові премії на одну особу склали 3 681,2 дол. США, Швейцарії – 5 561,9 дол. США, Великої Британії – 6 466,7 дол. США, Японії – 3 589,6 дол. США, у США – 3923,7 дол. США. У той же час в Україні – тільки 59,6 дол. США [4].

На страхових ринках розвинутих країн страхові компанії виступають найбільш великими представниками національних економік та разом з банками є значними інституціональними інвесторами.

Світові тенденції розвитку у фінансовому секторі впливають на український ринок страхових послуг. Найбільш суттєвим є процес об'єднання страхового капіталу з банківським і промисловим. У теперішній час страхові послуги потрібні у банківському секторі не тільки як об'єкт ведення операцій з клієнтами, але і як комплексне рішення питань управління складним комплексом ризиків, що характерні банківській діяльності.

Активи українських страхових організацій набагато нижчі активів банківського сектору. Тому в Україні дуже стрімко розвиваються процеси злиття та поглинання іноземними інвесторами не тільки страхових компаній, але і банківських установ.

За результатами I кварталу 2007 року в Україні зареєстровано близько 450 страхових організацій. На українському страховому ринку зараз діють страхові компанії за участю іноземного капіталу з 30 країн. Кількість таких компаній порівняно з 2006 роком збільшилася з 66 до 81, тобто складає 18% усіх страховиків країни [5].

Переважає на українському страховому ринку України національних страхових компаній є досить важливим показником високого рівня розвитку національних страховиків, які функціонують в умовах жорсткої іноземної конкуренції. Це є дуже важливим фактором для країн – членів СОТ.

Слід відзначити значну концентрацію іноземного капіталу на українському ринку страхових послуг. У 2006 році загальний обсяг іноземних інвестицій у страховий ринок України склав близько 336 млн дол., ще більш високими темпами вони зросли за результатами I кварталу 2007 року і досягли 632,7 млн дол., що відповідає 34,3% обсягу уставного капіталу страховиків України [5].

Досить незбалансованою є структура страхового ринку України. Порівняно зі страховими ринками розвинутих країн, страховий ринок України відрізняється спеціалізацією національних компаній за обсягами зібраних премій за ризиковими видами страхування. Так, у 2006 році цей показник склав 2 649 млн дол. США, що відповідає 96% усього страхового бізнесу. Частка страхування життя дорівнює 3,3%. Нижчий показник страхування життя у світі є лише у Росії – 2,7%, Казахстані – 2,1% та Саудівській Аравії – 1,2% [4].

Крім того, особливістю українського страхового ринку є значна регіональна концентрація страхового капіталу. Для такої оцінки автором були розраховані коефіцієнти локалізації страхових премій залежно від валового регіонального продукту кожної області (табл. 2). Коефіцієнт локалізації змінюється від 0 до 1. Чим ближче до 1 коефіцієнт локалізації, тим більш рівномірним є розподіл областей за показником страхових премій. Якщо коефіцієнт більше одиниці, це свідчить про концентрацію страхового капіталу в окремих областях, а якщо він наближається до 0, то можна зробити висновок, що зростання валового регіонального продукту в цих регіонах не викликає розвитку страхового ринку і що області розподілені українським нерівномірно.

Таблиця 2

Розрахунок коефіцієнтів локалізації страхового капіталу за регіонами України у 2006 р [6, с. 36].

№	Регіони	ВРП, (дані за 2005 р.) млн грн	Страхові премії, тис. грн	Питома вага регіону у стра- хових преміях, %	Питома вага регіону у ВРП, %	Коефіцієнт локалі- зації	Ранг
1	АР Крим	12 848	21 424	0,232	2,910	0,080	16
2	Вінницька обл.	10 207	-	0,000	2,312	0,000	-
3	Волинська обл.	6 553	-	0,000	1,484	0,000	-
4	Дніпропетровська обл.	41 227	666 484	7,214	9,339	0,772	4
5	Донецька обл.	58 044	603 120	6,528	13,148	0,501	8
6	Житомирська обл.	7 430	-	0,000	1,683	0,000	-
7	Закарпатська обл.	6 700	-	0,000	1,518	0,000	-
8	Запорізька обл.	19 968	413 117	4,471	4,523	0,989	2
9	Івано-Франківська обл.	9 622	48 085	0,520	2,180	0,239	11
10	Київська обл.	15 362	292 711	3,168	3,480	0,910	3
11	Кіровоградська обл.	6 877	-	0,000	1,558	0,000	-
12	Луганська обл.	19 716	43 151	0,467	4,466	0,105	15
13	Львівська обл.	17 192	214 588	2,323	3,894	0,596	7
14	Миколаївська обл.	9 553	43 663	0,473	2,164	0,218	12
15	Одеська обл.	20 762	332 020	3,594	4,703	0,764	5
16	Полтавська обл.	18 099	103 170	1,117	4,100	0,272	10
17	Рівненська обл.	7 263	64 689	0,700	1,645	0,426	9
18	Сумська обл.	8 025	4 398	0,048	1,818	0,026	18
19	Тернопільська обл.	5 137	3 611	0,039	1,164	0,034	17
20	Харківська обл.	25 618	406 612	4,401	5,803	0,758	6
21	Херсонська обл.	6 469	-	0,000	1,465	0,000	-
22	Хмельницька обл.	7 958	-	0,000	1,803	0,000	-
23	Черкаська обл.	9 014	626	0,007	2,042	0,003	19
24	Чернівецька обл.	4 234	-	0,000	0,959	0,000	-
25	Чернігівська обл.	7 627	28 899	0,313	1,728	0,181	13
26	м. Київ	77 124	5 940 192	64,295	17,471	3,680	1
27	м. Севастополь	2 823	8 429	0,091	0,639	0,143	14
	Усього	441 452	9 238 989	100,0	100,0	-	-

Як свідчать наведені дані, співвідношення між показниками ВРП, що виробляється у кожній області, і її страховим капіталом не є пропорційним.

Левава його частка сконцентрована в столиці – місті Києві, у той же час страховий капітал деяких областей (Житомирської, Сумської, Тернопільської, Черкаської та ін.) є невеликим, що

свідчить про дуже низький рівень розвитку страхового ринку, а це впливає на забезпеченість населення страховими послугами і свідчить про обмеження прав людей задовольняти потреби в цьому виді послуг.

Коефіцієнт локалізації показує, що його частка більш ніж у 3 рази перевищує частку регіонального продукту міста. Близько до рівномірного є розподіл у Дніпропетровський і Запорізький областях. Більшість областей володіє дуже малими обсягами страхового капіталу. Достатньо сказати, що коефіцієнт локалізації, близький до нуля, зареєстрований у 6 регіонах України.

У табл. 3 наведені згруповані регіони України за коефіцієнтами локалізації.

Таблиця 3

Групування регіонів України за рівнем концентрації страхового капіталу за 2006 р.

№	Групи регіонів за коефіцієнтом локалізації	Кількість регіонів	Назви регіонів
1	Менше 0,5	19	Вінницька, Житомирська, Закарпатська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Черкаська, Миколаївська, Луганська, Івано-Франківська, Чернігівська, АР Крим, Полтавська, м. Севастополь, Волинська, Херсонська, Хмельницька, Чернівецька області
2	Від 0,5 до 0,8	5	Донецька, Харківська, Львівська, Одеська, Дніпропетровська області
3	Від 0,8 до 1,2	2	Київська, Запорізька області
4	Вище 1,2	1	м. Київ

Лише 6 великих промислових областей мають страховий капітал, пропорційний обсягам виробництва, тому близьким до рівномірного є розподіл у Донецькій, Харківській, Львівській, Одеській, Дніпропетровській областях. Однак, більшість областей володіє дуже малими обсягами страхового капіталу. Достатньо сказати, що коефіцієнт локалізації, близький до нуля, зареєстрований у дев'ятнадцяти регіонах України (1 група). Лише великі промислові області мають страховий капітал близький до пропорційного обсягам виробництва. Таким чином, населення більшості областей не забезпечено належною мірою послугами страхування. Більша частка усього страхового капіталу зосереджена у столиці і потужних промислово розвинених областях.

Значна диференціація регіонів за ступенем концентрації страхового капіталу в Україні є наслідком невисокого рівня розвитку страхових ринків в окремих областях, що пояснюється тим, що фінансова сфера, до якої належить страхування, отримала у радянські часи найбільший розвиток у промислово розвинених регіонах. Визначені перекося залишаються до теперішнього часу і впливають на рівень привабливості регіонів для іноземного інвестування. Інвестор направляє свої кошти у ті регіони, де вже сформована і функціонує інфраструктура страхового ринку.

У теперішній час участь українського страхового ринку у світовому страхуванні розглядається з точки зору потенційного об'єкта інвестицій. Вони розглядаються як вкладення капіталу з метою подальшого його збільшення. Приріст капіталу в результаті його інвестування є компенсацією за ризик втрат від інфляції та одержання процентів від банківських вкладень капіталу [2, с. 6].

Незначний потік капіталу, що прямує як інвестиції на іноземні ринки, обмежується створенням офшорних страхових компаній великими промисловими або фінансовими групами. Досвід та капітали українських страховиків можуть бути інвестованими, насамперед, на ринки колишніх Радянських республік, а саме Росії, Білорусії, Грузії та інших, шляхом створення агентств андеррайтингу для продажу страхових полісів у регіонах. Страхові поліси надаються від імені страхової компанії, однак персонал агентства андеррайтингу не є кадровим складом даного

страховика. Агентство андеррайтингу не відповідає за зобов'язаннями, що випливають з умов договорів страхування, які виписані фізичними і юридичними особам, оскільки є посередником. Ця система страхування, наприклад, широко використовується страховою корпорацією "Ллойд".

Достатньо активно посилюються позиції ринку страхових послуг України на міжнародному рівні за рахунок діяльності іноземних страхових та перестрахових компаній. Це пояснюється високим рівнем страхових технологій, довірою клієнтів, готовністю страховиків приймати великі і нестандартні ризики. Перестрахування з початку розвитку українського страхового ринку є найбільш розвинутою формою співробітництва. Одним з ефективних засобів просування іноземних страховиків на внутрішній ринок України є проведення навчальних семінарів, під час яких керівництво національних страхових компаній вивчає нові технології ведення страхового та перестрахового бізнесу і безпосередньо встановлює контакти для подальшого співробітництва.

Представництва іноземних перестрахових товариств мають такі функції: залучення бізнесу, формування позитивного іміджу головної компанії, навчання спеціалістів страхових компаній та розробка спеціальних програм із захисту портфеля. Ці представництва працюють, у першу чергу, з великими та середніми компаніями.

Перспектива масштабного функціонування іноземних компаній на страховому ринку України викликає побоювання національних страховиків з приводу зростання конкуренції, що неодмінно відбудеться з появою іноземних технологій капіталу. Світові страховики мають кращий досвід з оцінки ризиків, ведення договорів, у тому числі за великими та нестандартними ризиками. Усе це дає страхувальникам можливість більш надійного захисту від непередбачених втрат.

Таким чином, розвиток національної економіки та зростання ВВП України сприяє розвитку українського страхування, формуючи попит на страхові послуги не тільки серед резидентів, але і за межами країни. Однак для забезпечення цих умов необхідним є проведення заходів щодо підвищення конкурентоспроможності й інформаційної прозорості ринку, капіталізації професійних учасників страхового ринку, рентабельності страхових операцій, а також приведення норми державного регулювання ринку відповідно до реальних вимог бізнесу та сучасних міжнародних принципів.

Процеси фінансової глобалізації, реструктуризації економіки, лібералізація ринку страхових послуг і доступу іноземних страховиків на національний ринок відіграють важливу роль у зміні українського страхового ринку. Страховики стикаються з дуже складною сферою функціонування. З одного боку, конкуренція і рішучі дії зі зменшення бар'єрів доступу на ринок страхування прискорює процеси лібералізації та зняття обмежень. З іншого, з'являються нові технології і можливості у страховій сфері, за допомогою яких можливо поширити сферу бізнесу. Вміння правильно розподілити пріоритети для того, щоб мати змогу відповідати сучасним світовим вимогам і стандартам, буде головним завданням, що постає перед страховиками України у найближчі роки.

Література: 1. Страхування: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. С. С. Осадець. – 3-тє вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 604 с. 2. Страхувальний та інвестиційний менеджмент: Підручник / Під керівн. і наук. ред. В. Г. Федоренка. – К.: МАУП, 2002. – 344 с. 3. Клапків М. С. Страхування фінансових ризиків: Монографія. – Тернопіль: Економічна думка, Карт-бланш, 2002. – 570 с. 4. www.swissre.com/sigma 5. Гусев Ю. Иноходцы // Бизнес. – 6 августа 2007. – №32. – С. 42 – 46. 6. Статистичний щорічник України за 2005 р. – К.: Видавництво "Консультант", 2006. – 575 с.

Стаття надійшла до редакції
1.12.2008 р.